

Senad Hasanspahić\*, Nermin Halilagić\*\*

## **ODUZIMANJE IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM**

### **SAŽETAK**

Institut oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom temelji se na jednom od osnovnih pravnih postulata – da niko ne može zadržati imovinsku korist koju je protivpravno stekao. U radu se analizira institut oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u kontekstu krivičnog zakonodavstva BiH, koji ne predviđa oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom kao krivičnopravnu sankciju, nego kao posebnu mjeru koja je posljedica učinjenja krivičnog djela kojim je pribavljena imovinska korist. Posebnu pažnju autori obraćaju na institut proširenog oduzimanja imovinske koristi koji, u osnovi, predstavlja reduciranje dokaznog standarda i podjelu tereta dokazivanja. Uz odgovarajuća zakonska rješenja koja se nameću, poseban problem predstavlja njihova primjena u praksi.

**Ključne riječi:** Oduzimanje imovinske koristi, krivično djelo, krivični zakon

---

\* Mr. sc., Univerzitet/Sveučilište "Vitez" Travnik.

\*\* Mr. sc., mladi inspektor-SIPA.

## UVOD

Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom po svojoj pravnoj prirodi predstavlja posebnu krivičnopravnu mjeru. Ovo stajalište proizilazi iz činjenice da je ta mjera predviđena kao posljedica učinjenja krivičnog djela kojim je pribavljena imovinska korist i da tu mjeru izriče sud u krivičnom postupku kada utvrdi da je učinjenjem krivičnog djela pribavljena imovinska korist. Imovinska korist pribavljena krivičnim djelom predstavlja glavnu pokretačku snagu kriminalnih aktivnosti, pri čemu se ova mjera nameće kao sredstvo eliminisanja. Svrha oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom bi bila zabrana nezakonitog bogaćenja i uspostavljanje stanja koje je narušeno izvršenjem konkretnog krivičnog djela. Temeljno, načelo da niko ne može zadržati imovinsku korist koja je pribavljena izvršenjem krivičnog djela predviđeno je u krivičnim zakonodavstvima mnogih država, pa tako i u krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine.

Prema KZ BiH, imovinska korist pribavljena krivičnim djelom oduzima se sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je učinjeno krivično djelo. Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom od učinitelja krivičnog djela nameće se kao obaveza. Izričito propisivanje da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom ima i značajne preventivne efekte jer se na taj način potencijalnim učiniteljima krivičnih djela stavlja do znanja da imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom neće moći zadržati. Smisao propisivanja i izricanja mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom negativno utiče i na samu motivaciju eventualnog počinioca krivičnog djela. Kriminalnopolitički značaj instituta oduzimanja imovinske koristi se najbolje izražava kroz sintagmu da se zločin ne isplati.

Odredbama članova 110., 110a. i 111. KZ BiH, regulisano je oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Zadnjim izmjenama i dopunama KZ BiH brisan je stav 3. člana 110. i uveden novi član 110a. kojim je predviđeno prošireno oduzimanje imovinske koristi samo odlukom kojom se utvrdi da je krivično djelo učinjeno, pod uslovom da tužilac pruži dovoljno dokaza da se opravdano vjeruje da je takva korist pribavljena izvršenjem krivičnih djela iz: Glava XVII Krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, Glava XVIII Krivična djela protiv privrede i jedinstva tržišta te krivičnih djela iz oblasti carina, Glava XIX Krivična djela korupcije i krivična djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti, Glava XXI Krivična djela povrede autorskih prava, Glava XXI A Krivična djela protiv oružanih snaga BiH, i Glava XXII Dogovor,

pripremanje udruživanje i organizovani kriminal, a počinitelj nije pružio dokaze da je imovinska korist pribavljena zakonito.

Ovo pitanje otvara niz kontraverzi, kako u teoriji, tako i u praksi, jer to u osnovi predstavlja i reduciranje dokaznog standarda i podjelu tereta dokazivanja, iz čega se osnovano nameće pitanje da li pretpostavka nevinosti dozvoljava prebacivanje tereta dokazivanja sa tužioca na osumnjičenog.

## 1. Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom<sup>1</sup>

Opšti princip da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom sadržan je i u KZ BiH<sup>2</sup> u članu 110 st. 1. Odredba stava 1. ovog člana sadrži osnov propisivanja posebne mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Ona se nalazi u jednom od osnovnih pravnih načela da niko ne može zadržati korist koju je protivpravno stekao. Propisivanjem u krivičnom zakonu mjere oduzimanja imovinske koristi omogućava se, u slučajevima pribavljanja imovinske koristi krivičnim djelom, realizacija tog osnovnog pravnog načela u krivičnom postupku na taj način što će se istom sudskom odlukom, kojom je utvrđeno učinjenje krivičnog djela, odrediti i oduzimanje imovinske koristi pribavljene tim krivičnim djelom. Izricanjem mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom učinitelj krivičnog djela lišava se imovinske koristi koju je protivpravno stekao.<sup>3</sup> Imajući u vidu da je cilj ove mjere uspostava imovinskog stanja koje je postojalo prije učinjenja krivičnog djela, za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom može se reći da je to mjera imovinskog karaktera.

Osnov oduzimanja imovinske koristi pribavljene određenim krivičnim djelom je sudska odluka kojom je utvrđeno da je to krivično djelo učinjeno. „Imovinska korist oduzima se sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je krivično djelo počinjeno. Osnovni je uvjet da je imovinska korist postignuta baš počinjenjem konkretnog krivičnog djela, dakle da je u kazalnom odnosu s počinjenjem upravo toga kaznenog djela, a taj odnos može biti izravan ili neizravan. Imovinska korist može se pojaviti kao posljedica koja ulazi u samo biće krivičnog djela ili kao posljedica krivičnog djela koja je izvan njegova bića, te kao nagrada za počinjeno djelo, ali ona

<sup>1</sup> Prema članu 110 KZ BiH „niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom. Korist iz stava 1 ovog člana oduzet će se sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je krivično djelo učinjeno, pod uvjetima propisanim ovim zakonom“.

<sup>2</sup> Krivični zakon Bosne i Hercegovine, „Sl. Glasnik, BiH“ br. 03/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 08/10.

<sup>3</sup> M. Babić *et al.*, *Komentari krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini*, Vijeće Evrope i Evropska komisija, Sarajevo 2005, 424.

može nastati i posredno, nakon počinjenog djela. Za imovinsku korist nije bitno je li njezino postizanje bilo i cilj poduzimanja inkriminiranog djela, nego je dovoljno da se ona pojavila kao rezultat krivičnog djela odnosno da je nastala počinjenjem djela.“<sup>4</sup>

Posebno valja upozoriti na odnos između mjere oduzimanja imovinske koristi i imovinskopravnog zahtjeva oštećenog, jer je riječ o dva instituta koja se međusobno dopunjuju. Oba djeluju u smjeru uspostavljanja prijašnjeg stanja narušenog počinjenjem krivičnog djela – da se iz dobiti pribavljene krivičnim djelom obešteti oštećenik, s jedne strane, a s druge strane da se ne dopusti počinitelju da se koristi materijalnim plodovima kaznenog djela, odnosno da se ne dopusti da delinkvencija bude za delinkventa izvor prihoda i dobiti.<sup>5</sup>

To znači da je za oduzimanje imovinske koristi navedenim sudskim odlukama, kojima je utvrđeno da je krivično djelo učinjeno, potrebno da je sud utvrdio da je učinjenjem tog krivičnog djela pribavljena imovinska korist i, s obzirom na odredbu člana 112. (Zaštita oštećenog) stava 1. ovog zakona, ukoliko je određena osoba (fizička ili pravna) oštećena tim krivičnim djelom, da ona nije postavila imovinskopravni zahtjev ili da je ona sa svojim imovinskopravnim zahtjevom upućena na parnični postupak ili da imovinska korist pribavljena krivičnim djelom prelazi dosuđeni imovinskopravni zahtjev oštećene osobe. U tom smislu, primjena mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom je supsidijarna. Ona dolazi u obzir samo ako oštećenom nije dosuđen imovinskopravni zahtjev ili ako mu je dosuđen imovinskopravni zahtjev u iznosu koji ne dostiže iznos imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.<sup>6</sup>

## 2. Prošireno oduzimanje imovinske koristi

Prošireno oduzimanje imovinske koristi predstavlja inverziju tereta dokazivanja nezakonitog porijekla imovine između tužioca i osumnjičenog. Dosadašnji član 110 st. 3. KZ BiH je predviđao da Sud može oduzeti korist iz stava 1. ovog člana u odvojenom postupku, ukoliko postoji opravdani razlog da se vjeruje da je korist pribavljena krivičnim djelom, a vlasnik ili uživatelj nije u mogućnosti da pruži dokaze da je korist pribavljena zakonito.

<sup>4</sup> Lj. Percel, „Oduzimanje imovinske koristi u prekršajnom postupku“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Zagreb, vol. 14, broj 2/2007, 907-919.

<sup>5</sup> Lj. Percel, 908-909.

<sup>6</sup> M. Babić *et al.*, 425.

Izmjenama krivičnog zakona brisan je navedeni stav 3. i uveden je novi član 110a,<sup>7</sup> kojim je na drugačiji način riješeno prošireno oduzimanje imovinske koristi. Ukoliko se osvrnemo na dosadašnji član 110. st. 3. vidimo da je zakonodavac uveo institut proširenog oduzimanja imovinske koristi, ali na način koji je ostavio određene nedoumice.

Na koji bi način sud koristio svoju “mogućnost” oduzimanja? Ovdje se možda radilo o mogućnosti oduzimanja po službenoj dužnosti od strane suda ili se pak tražio obrazložen prijedlog tužioca. Također, zakonodavac u tom kontekstu pominje i odvojeni postupak, iz čega proizilazi da bi trebao da bude postupak koji bi na određen način trebao proisteći i odvojiti se od već postojećeg krivičnog postupka. Ovakvo rješenje je predviđalo suprotstavljanje kriminalitetu kroz primjenu procedura gdje se ne bi utvrđivala krivična odgovornost, nego zakonitost stečene imovine.<sup>8</sup>

Brisanjem pomenutog stava 3. iz člana 110. i dodavanjem novog člana 110a. ponovo zakonodavac ostavlja nejasnoću u kakvom će se postupku razmatrati dokazi tužioca i dokazi počinioca o zakonitom sticanju imovinske koristi. Problem predstavlja činjenica da sudska praksa nije zauzela stav u okviru kojeg postupka se može primijeniti ovaj propis. Neka mišljenja idu u pravcu toga da se u okviru konkretnog krivičnog postupka pokreće (po službenoj dužnosti) poseban postupak (posebnim rješenjem) s ciljem utvrđivanja imovinske koristi za koju postoji opravdani razlog da se vjeruje da je pribavljena krivičnim djelom. Za razliku od ovog mišljenja, postoje ona koja smatraju da nadležni tužitelj treba predložiti pokretanje posebnog postupka kod suda u okviru kojeg bi predlagao dokaze kojima se potvrđuje sumnja da se radi o nezakonito stečenoj imovini.<sup>9</sup> Prva razlika između novog zakonskog rješenja o proširenom oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i ranijih zakonskih propisa je u tome što je inicijativa za primjenu ovog instituta na postupajućem tužiocu koji treba pružiti dokaze koji ukazuju na sumnju da se radi o koristi koja je stečena izvršenjem taksativno navedenih krivičnih djela. Ukoliko Sud

<sup>7</sup> Kada se krivični postupak vodi za krivična djela iz Glava XVII Krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, Glava XVIII Krivična djela protiv privrede i jedinstva tržišta te krivičnih djela iz oblasti carina, Glava XIX Krivična djela korupcije i krivična djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti, Glava XXI Krivična djela povrede autorskih prava, Glava XXI A Krivična djela protiv oružanih snaga BiH, i Glava XXII Dogovor, pripremanje udruživanje i organizovani kriminal sud može odlukom iz člana 110. Stav 2. oduzeti i onu imovinsku korist za koju tužilac pruži dovoljno dokaza da se opravdano vjeruje da je takva imovinska korist pribavljena izvršenjem ovih krivičnih djela, a počinitelj nije pružio dokaze da je korist pribavljena zakonito.

<sup>8</sup> R. Huremagić/B. Penko/M. Tegeltija, *Priručnik za krivično gonjenje krivičnih djela iz oblasti privrednog kriminala i korupcije*, Vijeće Evrope, Sarajevo 2006, 92.

<sup>9</sup> E. Mujanović, *Oduzimanje ilegalno stečene imovine*, Transparency International, Sarajevo 2007, 3.

prihvati taj prijedlog, teret dokazivanja je i na počinitelju jer se pretpostavlja da je tužilac već podnio određene dokaze koji ukazuju na sumnju da se radi o nezakonito stečenoj koristi, koji bi trebao pružiti dokaze da je imovinska koristi stečena na zakonit način. Radi se o svojevrsnoj podjeli tereta dokazivanja između tužioca (kao zastupnika javnog interesa) i počinitelja krivičnog djela, kojem mora biti omogućeno korištenje svih raspoloživih dokaznih sredstava s ciljem dokazivanja zakonitog porijekla svoje imovine.<sup>10</sup> Logičan slijed događaja bi bio da se postupak proširenog oduzimanja imovinske koristi vezuje za krivični postupak koji je pokrenut protiv vlasnika sumnjive imovine. U tom kontekstu, sud ima ovlaštenje da po službenoj dužnosti pokrene postupak za prošireno oduzimanje. Postupak u kome bi se razmatrao prijedlog tužioca za prošireno oduzimanje imovinske koristi trebao bi biti dio krivičnog postupka koji bi trebao rezultirati osuđujućom presudom. Postavlja se pitanje šta će se desiti ukoliko krivični postupak rezultira oslobađajućom presudom, jer nema proširenog oduzimanja u slučaju oslobađajuće presude prema članu 110. st. 2.KZ BiH.<sup>11</sup>

Treba takode reći da je u pojedinim zemljama uspostavljeno prebacivanje tereta dokazivanja, odnosno uvodi se pretpostavka o nelegalnom porijeklu imovine, odnosno o obrtanju tereta dokazivanja koji postoji samo u slučajevima organizovanog kriminala i trgovine drogama.

U Italiji je dovoljno samo to da tužilac sudu predoči da postoji nesrazmjera između zakonitih aktivnosti, tj. prijavljenih prihoda i stvarne imovine kojom osumnjičeni (optuženi) raspolaže, te da sud donese odluku o konfiskaciji te imovine u odgovarajućem obimu. Na odbranu pada teret dokazivanja da li je ili nije imovina stečena na zakonit način.

I u SAD postoji nešto slično. Kako je dokaz o kriminalnom poreklu imovine teško pribaviti, američka sudska praksa je konstruisala sistem građanskopravne konfiskacije zasnovan na pravilu opravdanog razloga. Postupak je usmjeren protiv dobara koja su predmet konfiskacije, a ne protiv određenog lica, odnosno uvodi se pravna fikcija da se dobra (imovina) proglašavaju krivim, iz čega dalje proizlazi da nije čak potreban ni odgovarajući krivični postupak.

Austrijski zakonodavac postupa na sljedeći način: ako je izvjesno lice

<sup>10</sup> E. Mujanović, *Oduzimanje imovinske koristi pribavljene počinjenjem koruptivnih krivičnih djela* (analiza pravnog okvira u Bosni i Hercegovini), Transparency International, Sarajevo 2011, 10.

<sup>11</sup> B. Perić, *Prošireno oduzimanje imovinske koristi u krivičnom postupku*, Konferencija-Borba protiv organiziranog kriminala, CEST BiH, FBIH, RS. Mostar 2010.

u jednom određenom periodu ponovilo krivična djela iz kojih se može ostvariti odgovarajuća korist, onda će se oduzeti sva imovina koju je to lice ostvarilo u tom periodu, jer se smatra da je ta imovina nastala, proizšla iz vršenja tih krivičnih djela. Pretpostavka je oboriva, tj. dotično lice može dokazivati suprotno, odnosno dokazivati da je konkretna imovina legalno stečena.<sup>12</sup>

### 3. Način oduzimanja i utvrđivanje imovinske koristi pribavljenje krivičnim djelom<sup>13</sup>

Zakon ne precizira šta je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom, nego samo u čemu se ona može sastojati. Pod pojmom imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom podrazumijevamo svako uvećanje imovine ili spriječavanje smanjenja imovine, do kojeg je došlo učinjenjem krivičnog djela. Imovinska korist pribavljena krivičnim djelom je stoga sva imovina koja je stečena učinjenjem krivičnog djela ili je proistekla iz učinjenja krivičnog djela. Imovinskom korišću pribavljenom krivičnim djelom može se, dakle, smatrati uvećanje imovine ili spriječavanje inače, po redovnom toku stvari, nužnog smanjenja imovine, koje je u direktnoj ili indirektnoj uzročnoj vezi sa učinjenim krivičnim djelom. Imovinska korist će biti u uzročnoj vezi sa učinjenim krivičnim djelom ukoliko ona ne bi bila postignuta da nije bilo učinjenja krivičnog djela.<sup>14</sup> Imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom moguće je odrediti kao čistu dobit, odnosno višak imovine pribavljene krivičnim djelom. Pri tome, imovinska korist može se sastojati od novca, vrijednosnih papira ili stvari u cijelosti ili djelomično. Imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom moguće je definisati i kao bilo kakvu imovinsku korist od krivičnog djela ili kao nezakoniti prihod, koji se može sastojati od bilo koje vrste imovine, koja se sastoji u stvarima ili pravima, koja može biti pokretna ili nepokretna, a

<sup>12</sup> J. Ćirić *et al.*, KORUPCIJA : problemi i prevazilaženje problema, Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, Beograd 2010, 149-152.

<sup>13</sup> Prema članu 111 KZ BiH od učinioca će se oduzeti novac, predmeti od vrijednosti i svaka druga imovinska korist koja je pribavljena krivičnim djelom, a ako oduzimanje nije moguće, učinilac će se obavezati na isplatu novčanog iznosa srazmjernog pribavljenoj imovinskoj koristi. Imovinska korist pribavljena krivičnim djelom može se oduzeti od osobe na koju je prenesena bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti, ako je ona znala ili mogla znati da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom. Kada je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom sjedinjena s imovinom stečenom na zakonit način, takva imovina može biti predmet oduzimanja ali u mjeri koja ne premašuje procijenjenu vrijednost imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Prihod ili druge koristi iz imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, ili iz imovine u koju je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom pretvorena ili iz imovine s kojom je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom sjedinjena, mogu biti predmet mjera navedenih u ovom članu na isti način i u istoj mjeri kao i imovinska korist pribavljena krivičnim djelom.

<sup>14</sup> M. Babić *et al.*, 428.

koja obuhvaća i pravne akte ili dokumente koji dokazuju naslov ili pravo na takvoj imovini.<sup>15</sup>

Kod utvrđivanja prihoda u obzir se uzimaju podaci o finansijskim transakcijama koje su izvršili osumnjičeni i njima bliske osobe.<sup>16</sup>

Zakon izričito određuje da će se od učinitelja oduzeti novac, predmeti od vrijednosti i svaka druga imovinska korist koja je pribavljena krivičnim djelom. Samo ako to nije moguće učinitelj će se obavezati na isplatu novčanog iznosa srazmjernog pribavljenoj imovinskoj koristi. Ovakvo postavljeno zakonsko rješenje nije u skladu sa Konvencijom o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenog krivičnim djelom kojom su države članice obavezane na prihvatanje takvih zakonodavnih i drugih mjera na osnovu kojih se može izvršiti oduzimanje nezakonitog prihoda ili imovine vrijednost koje odgovara takvom nezakonitom prihodu.

Konvencija obavezuje države članice da prihvate takve mjere koje omogućavaju oduzimanje bilo koje imovine vrijednost koje odgovara nezakonitom prihodu, a ne samo obavezivanje na isplatu novčanog iznosa srazmjernog pribavljenoj imovinskoj koristi u slučaju kada nije moguće oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u obliku u kojem je pribavljena krivičnim djelom. Kada je riječ o imovinskoj koristi pribavljenoj krivičnim djelom koja je sjedinjena s imovinom stečenom na zakoniti način, takva imovina može biti predmet oduzimanja, u mjeri koja ne premašuje procijenjenu vrijednost imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Oblici imovinske koristi mogu se mijenjati poduzimanjem raspolaganja tom koristi, najčešće finansijskim transakcijama, čime će ujedno biti otežana i identifikacija imovinske koristi, odnosno njezina porijekla.<sup>17</sup> Ovakvu mogućnost oduzimanja bilo koje imovine čija vrijednost odgovara iznosu imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, naša sudska praksa odbija upravo zbog zakonske odredbe koja propisuje da će se, ako nije moguće oduzimanje novca, predmeta od vrijednosti i svake druge imovinske koristi koja je pribavljena krivičnim djelom, učinitelj obavezati na isplatu novčanog iznosa srazmjernog pribavljenoj imovinskoj koristi. U protivnom učinioca treba obavezati da plati novčani iznos koji odgovara pribavljenoj koristi.<sup>18</sup>

<sup>15</sup> E. Ivičević, „Utvrđivanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom u hrvatskom pravu“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* (Zagreb), vol. 11, broj 1/2004, 217-238.

<sup>16</sup> I. Šuškić, „Integrirana finansijska istraga usmjerena ka oduzimanju nezakonito stečene imovinske koristi“, *Pravo i Pravda*, Sarajevo 2011, 353-377.

<sup>17</sup> E. Ivičević, 220.

<sup>18</sup> M. Babić *et al.*, 429.



Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom moguće je i od treće osobe,<sup>19</sup> ako je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom prenesena na tu osobu bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti i ako je ona znala ili mogla znati da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom.

Zakonski uvjet za oduzimanje takve koristi od trećih osoba je da je ta osoba znala ili mogla znati da se radi o imovinskoj koristi pribavljenoj krivičnim djelom. Na ovaj način je omogućena zakonska zaštita osoba koje su u dobroj vjeri došle u posjed određene imovine za koju u vrijeme njezinog pribavljanja nisu znale ili mogle znati da se radi o nezakonito stečenoj imovini.<sup>20</sup> Kada su ispunjeni navedeni uvjeti, sud može imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom oduzeti ili od učinitelja i to njegovim obavezivanjem da plati novčani iznos srazmjeran pribavljenoj imovinskoj koristi ili od osobe na koju je ona prenesena. Kada se govori o utvrđivanju visine novčanog iznosa koji je srazmjeran pribavljenoj imovinskoj koristi u slučajevima kada se imovinska korist pribavljena krivičnim djelom oduzima na taj način, u sudskoj praksi preovladava stav da se vrijednost predmeta, u smislu odredbe zakona o oduzimanju imovinske koristi, utvrđuje prema tržišnoj vrijednosti predmeta u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Bez značaja je za utvrđivanje visine imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom okolnost da je učinitelj, nakon učinjenja djela i nakon pribavljanja imovinske koristi, predmet pribavljen krivičnim djelom poklonio, uništio, ošteti ili prodao po cijeni nižoj od tržišne. Međutim, ukoliko je učinitelj taj predmet prodao po cijeni koja je veća od njegove tržišne cijene u vrijeme učinjenja djela, iznos ostvaren takvom prodajom predstavlja imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom jer je ta imovinska korist proistekla iz učinjenog krivičnog djela i onoga što je pribavljeno krivičnim djelom.<sup>21</sup>

Odredbu kojom je propisano da, kada je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom sjedinjena s imovinom stečenom na zakoniti način, takva imovina može biti predmet oduzimanja, ali u mjeri koja ne premašuje procijenjenu vrijednost imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, potrebno je tumačiti kao mogućnost za sud da u takvim slučajevima od učinitelja oduzme imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom ili tako što će ga obavezati na isplatu novčanog iznosa srazmjernog pribavljenoj imovinskoj koristi sjedinjenoj s imovinom stečenom na zakoniti način ili tako što će oduzeti tu „sjedinjenu imovinu“ u mjeri koja ne premašuje

<sup>19</sup> Osobe koja nije stvarni učinitelj krivičnog djela u tom kontekstu se može pojaviti kako fizička tako i pravna osoba.

<sup>20</sup> E. Mujanović, 11.

<sup>21</sup> M. Babić *et al.*, 430.

procijenjenu vrijednost imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Ovu drugu mogućnost sud će moći koristiti samo kada se ta „sjedinjena imovina“ može podijeliti tako da se dobije njen dio koji odgovara procijenjenoj vrijednosti imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Prema odredbi stava koja govori o prihodu ili drugoj koristi iz imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, jasno proizilazi da su prihod ili druge koristi iz imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom ili iz imovine u koju je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom pretvorena ili iz imovine s kojom je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom sjedinjena, takođe imovinska korist pribavljena krivičnim djelom i da stoga podliježu obavezi oduzimanja sudskom odlukom kojom je utvrđeno da je krivično djelo učinjeno.

Prvi uslov koji mora da bude ispunjen da bi imovinska korist mogla da se oduzme od učinioca krivičnog djela je da se utvrdi da ona uopšte postoji, odnosno da je učinilac uopšte pribavio protivpravnu imovinsku korist. Da bi se izrekla mjera oduzimanja imovinske koristi, nije dovoljno samo da je način pribavljanja imovinske koristi protivpravan, već je potrebno da je i sama pribavljena imovinska korist protivpravna. Drugi uslov, koji mora da bude ispunjen da bi došlo do oduzimanja imovinske koristi, jeste da postoji sudska odluka kojom je utvrđeno izvršenje krivičnog djela.<sup>22</sup>

Imovinska korist pribavljena krivičnim djelom mora se oduzeti, a ova odredba olakšava utvrđivanje visine imovinske koristi u svim postupcima kada je to u vrijeme suđenja otežano.<sup>23</sup> Poteškoće vezane za utvrđivanje visine imovinske koristi su alternativno predviđene. Mogu se odnositi na nesrazmjerne teškoće oko utvrđivanja visine imovinske koristi zbog uništenja ili nestanka predmeta, prodaje ili poklona, ne zna se vrijednost takvih predmeta jer su povučeni iz prometa, nema podataka o kvalitetu predmeta, proizvođaču, kupcu itd. ili će postupak utvrđivanja visine imovinske koristi direktno uticati na znatno odugovlačenje krivičnog postupka. Treba naglasiti da je ovdje najčešće riječ o oduzimanju imovinske koristi u novčanom ekvivalentu, jer su predmeti uništeni ili otuđeni. Ukoliko su predmeti pronađeni i oduzeti od optuženog, oni se oduzimaju kao imovinska korist koja je neposredno nastala izvršenjem krivičnog djela. Imovinska korist se oduzima po službenoj dužnosti nezavisno od imo-

<sup>22</sup> M. Simović/V. Simović, *Krivično procesno pravo II*, Istočno Sarajevo 2011, 348.

<sup>23</sup> Prema članu 394 ZKP BiH Sud će visinu iznosa imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom utvrditi po slobodnoj ocjeni ako bi inače njeno utvrđivanje bilo povezano s nesrazmjernim teškoćama ili sa znatnim odugovlačenjem postupka.

vinskih prilika optuženog, pa i onda kada se optuženi oslobađa dužnosti plaćanja troškova krivičnog postupka.<sup>24</sup> Zato se u navedenim situacijama visina iznosa imovinske koristi utvrđuje po slobodnoj ocjeni. To znači da se prethodno, na nesumnjiv način, mora utvrditi osnov oduzimanja koji se sastoji u tvrđenju izvršenja krivičnog djela i činjenici da je imovinska korist ostvarena. Ova odredba predstavlja izuzetak od opštih pravila o slobodnoj ocjeni dokaza u pogledu postojanja ili nepostojanja činjenica. Zakon je ovdje dao prednost načelu odnosno pravu na suđenje bez odlaganja, jer bi u suprotnom bilo usporeno donošenje odluke o krivičnoj stvari koja je glavni predmet krivičnog postupka.<sup>25</sup> Obzirom da sud izriče mjeru oduzimanja imovinske koristi u odluci kojom se utvrđuje da je okrivljeni počinio krivično djelo koje je predmet optužbe navodimo moguće kriterije za utvrđivanje imovinske koristi od krivičnog djela. Obim imovinske koristi utvrđuje se odbijanjem stvarnih nužnih troškova koji su nastali kao posljedica učiniteljeve zakonite djelatnosti, pri čemu se njegov osobni trud uloženi u pribavljanje imovinske koristi ne uzima u obzir. Prilikom utvrđenja imovinske koristi mjerodavna je objektivna vrijednost<sup>26</sup> koju su predmeti imali u vrijeme počinjenja krivičnog djela.<sup>27</sup>

## ZAKLJUČAK

Primjenom mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom ispunjava se jedan od važnijih postulata krivičnog zakonodavstva, da niko ne može zadržati korist koju je protivpravno stekao. Analizom pravnog okvira za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom dolazimo do zaključka da ovaj institut nalazi primjenu u praksi, ali uz određene poteškoće.

Te poteškoće se manifestuju prije svega u nedorečenosti zakonodavca, posebno u dijelu koji se odnosi na institut proširenog oduzimanja imovinske koristi, gdje sud ima ovlaštenje da po službenoj dužnosti pokrene postupak za prošireno oduzimanje. Ovaj postupak, u kome bi se razmatrao prijedlog tužioca za prošireno oduzimanje imovinske koristi, trebao bi biti dio krivičnog postupka koji bi trebao rezultirati osuđujućom presudom,

<sup>24</sup> H. Sijerčić-Čolić, *Krivično procesno pravo*, Knjiga II, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2008, 221.

<sup>25</sup> H. Sijerčić-Čolić *et al.*, *Komentari zakona o krivičnom-kaznenom postupku u BiH*, Vijeće Evrope, Sarajevo 2005, 949-950.

<sup>26</sup> Ako je vrijednost u međuvremenu pala uzima se u obzir iznos koji odgovara vrijednosti u vrijeme počinjenja krivičnog djela, ako je vrijednost u međuvremenu porasla uzima se u obzir puni iznos pribavljene koristi dakle i iznos za koji je imovinska korist uvećana eventualnim daljim raspolaganjem.

<sup>27</sup> V. Mišković, *Zapljena i oduzimanje nezakonito stečene imovine*, Konferencija- Borba protiv organiziranog kriminala, CEST BiH, FBiH, RS, Mostar 2010.

ali ukoliko krivični postupak rezultira oslobađajućom presudom, nema proširenog oduzimanja prema članu 110. st. 2.KZ BiH. U tom kontekstu zakonodavac bi trebao predvidjeti poseban postupak ili već postojeći detaljnije razraditi u okviru ZKP-u.<sup>28</sup>

Nadalje, ukoliko se želi omogućiti vođenje odvojenog postupka za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neophodno bi bilo donijeti poseban zakon o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. U zakonu bi trebalo odrediti postupak oduzimanja, nadležnosti za postupanje, kao i osnivanje agencije koja bi upravljala oduzetom imovinom i vršila stručnu procjenu oduzete imovine. Neophodno je osnažiti istražne kapacitete, kako to ističu pojedini autori, u smislu osnivanja ureda za oduzimanje imovinske koristi, kao posebnog tijela u okviru tužilaštva, kako bi se što efikasnije provodile istrage koje bi imale za cilj identificiranje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Na kraju, neophodno je razvijati jedinstveni sistem za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom na nivou BiH, kao jednu dugoročnu viziju uspostavljanja zdravog i funkcionalnog državnog mehanizma.

Svaki novi pokušaj za donošenje novih propisa iz ove oblasti trebalo biti bazirano na odgovarajućim konsultacijama prakse koja, jedina u pravom smislu riječi, detektira „žive“ probleme koji se javljaju pri primjeni sadašnjih propisa.

---

<sup>28</sup> Zakon o krivičnom postupku BiH, "Sl. Glasnik, BiH" br. 03/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 12/05, 48/05, 46/05, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09.

## **CONFISCATION OF PROPERTY OBTAINED BY CRIMINAL OFFENSE**

### **SUMMARY**

Institute of confiscation of property obtained by criminal offence is based on one of the basic postulates of law - that no one can keep the property obtained by crime. This paper analyzes the institute of confiscation of property obtained by criminal offence in the context of criminal legislation of Bosnia and Herzegovina, which does not provide confiscation of such property as a criminal sanction, but as a special measure, which is a consequence of the criminal offence. Particular attention is addressed to the Institute of expanded confiscation of property obtained by criminal offence, which is basically a reduction of the evidentiary standards and sharing of the burden of proof. To put aside fact that appropriate legal solutions are imposed, special problem is their application in practice.

**Key words:** Seizure of property use, crime, criminal law.